

Paradentosen rammer

80pct. af os

En folkesygd, der er skyld i lige så mange tabte tænder som „hullerne“ — Få diagnosen stillet i tide — Hidtil ingen sygekassehjælp, men ordning er på trapperne

Af PER MOSSIN

Dette er ikke behagelig læsning.

Men det angår 80 pct. af dette lands befolkning.

For så mange lider mere eller mindre af en af de mest udbredte sygdomme herhjemme, (men desværre også en af de mindst kendte).

Det er paradentose. Betændelse i tandkød og kæbeben. Hundratusinder går med sygdommen uden at vide det. Alt for hyppigt bliver den rigtige diagnose ikke stillet, fordi efteruddannelse af tandlægerne endnu ikke rigtigt er kommet i gang.

Professor A. Frandsen

Og det er uheldigt. For i avancerede tilfælde findes ingen helbredelse. Betændelsen har ødelagt kæbebenet, tænderne løsnes og må ud. Og en optimistisk-grinende porcelænsrække må ind.

Fra tandlægeside erkendes nu, at der må gøres noget for at forebygge denne folkesygdom. Foreløbig har Ålborg Tandlæge-Selskab taget et prisværdigt initiativ i samarbejde med Dansk Tandlægeforenings hygiejnekommité.

Samtidig arbejder et udvalg på at få landets sygekasser til at give tilskud til den forebyggende behandling mod paradentose, som koster lige så mange tænder som hullerne.

Ikke en rød øre — endnu

I dag gives ikke en rød øre til denne behandling, som endog tegner sig for flere tabte tænder end nogen anden tandlæse, der rammer folk over 40 år.

Sygekasserne er opmærksomme på dette alvorlige problem — og skitsen til refusions-ordning er så småt ved at tegne sig. Mange gode viljer arbejder i hvert fald i den retning.

Disse »før og efter«-billeder fra Ålborg-tandlægenes materiale taler deres klare sprog. Til venstre et typisk tilfælde af paradentose. Men patienten kom i tide. Tandlægen kunne nå at redde tænderne. Til højre ses resultatet. Det er de samme tænder

Omfanget af denne folk-sygdom er først i de senere år blevet erkendt. På tandlægeskolerne i København og Århus er nu oprettet lærerstole i paradentose-forskning. Her eksperimenterer man med forskellige retningsaktioner over for de af praktiserende tandlæger forlængst opgivne avancerede tilfælde. Men når først kæbeknølen er svundet ind på patienten, er der intet at stille op.

Vor forende hjemlige ekspert i paradentose er professor, dr. odont. Asger Frandsen, Tandlægehøjskolen i København.

— Det er med fuld rette, at man betegner paradentose som en folkesygdom, siger professor Frandsen. Jeg vil endda gå så vidt at sige, at op til 90 pct. af den danske befolkning lider af mere eller mindre fremskreden betændelse.

Efter vore statistikker er paradentose den dominerende årsag til, at tænderne må fjernes, når patienterne er over 40 år.

Derfor er det så væsentligt, at der gøres opmærksom på denne lidelse. Ikke mindst at den kan forebygges — og tænderne reddes — hvis patienten kommer i tide.

Der er to grader

Så vidt professoren. Men hvad konstaterer så tandlægeforeningens hygiejnekommité (med de initiativrige Ålborg-tandlæger som formidlende mellemled)?

Følgende facts:

Man skelner mellem to grader af paradentose i fagkredse. Den lettere (hvor tænderne kan reddes) hedder gingivitis, og den svære marginal paradentitis.

Symptomerne på paradentose er: Mørkerødt tandkød, der kan bløde ved berøring. Tandkødet føles ømt. Tænderne er måske ganske lidt løse. Og så er der dårlige ånde. Pigen i reklamefilmen i biografen burde hellere tænke på sin tandlæge — end de åndeløst skræmte unge tennisspillere.

Det er bakterier, der er skyld i paradentose. De findes over alt i munden og trives særdeles vel i de store mængder bløde belægninger, som uundgåeligt samler sig på tænderne langs tandkødsranden og på tandstems. Bakterierne danner visse stoffer, der virker som gifte for tandkødet og fremkalder betændelsen.

Den triste proces

Hvis denne proces får lov til at stå på, nedbrydes tilhæftningen mellem tand og tandkød. Der dannes en lomme langs tandroden. Også kæben smides de steder, hvor tænderne sidder fast. Dermed går tænderne løse, da knoglevævet svinder ind.

Denne triste proces sker ikke fra dag til dag. Der kan gå mange år. Hvis den rigtige diagnose stilles af tandlægen, kan en hjemmebehandling redde tænderne. Først og fremmest ved tandbørstning og brug af de (herhjemme) så forkætrede tandstikkere, som bruges til at rense ud mellem tænderne. I lidt sværere tilfælde kan tandlægen redde tænderne ved en såkaldt depuration, som omfatter en grundig tandrensning.

Der kan også blive tale om kirurgiske indgreb. Lommerne mellem tænderne kan patienterne ikke selv holde rene for bakterier, så en del tandkød må skæres væk. Men (som nævnt) i alt for mange tilfælde kan selv omfattende klinisk behandling ikke hjælpe. For endnu har eksperterne ikke

lært at gøre mirakler på dette område. Tænderne må fjernes, når kun den yderste spids af roden hæfter i tandkød og kæbeben.

Tandlægenes hygiejnekommité beskæftiger sig også med problemet: Er paradentose arvelig? Det ved man faktisk ikke rigtig. Men noget tyder på, at den naturlige modstandskraft over for bakterieangreb ser ud til at være mindre inden for visse familier end hos andre.

Og apropos hygiejne. En så udbredt sygdom som paradentose medfører selvfølgelig produktion af mere eller mindre virkningsløse midler, som altså kun er spildte forhåbninger og penge.

Således »den sorte tandpasta«,

der lanceres som paradentose-middel. Ekspertier siger, at den intet er værd.

På apotekerne fås også tandstikkere, som af sagkyndige betegnes som ganske uanvendelige til formålet.

Mens en omfattende kampagne og (måske) en sygekasseordning på dette område er under forberedelse, rustet tandlægerne sig også selv. Ganske vist er en efteruddannelse i paradentose-behandling endnu ikke lagt i faste rammer, men der holdes kurser, hvor ensnes tandlæger ad gangen orienteres om denne folkesygdom, der alt for længe har været upåagtet.

Tusinder af proteser (som kunne være sparet) vidner herom.

Solveig Johansson, der i fire år korresponderede med den dødsdømte fange

Eugene Labat, der har siddet i tolv år i dødszellen

TOLV ÅR I DØDSCELLEN

Svensk kvinde henleder verdens opmærksomhed på Eugene Labat

Den nu 47-årige amerikanske neger Eugene Labat har sat en makaber rekord. Tolv år har han tilbragt alene i dødszellen i fængslet i byen Anglos i Louisiana og ventet på at blive ført til den elektriske stol. Det er længere end Caryl Chessman ventede.

LABAT blev kaldt »den glemte amerikaner«, men efter at Solveig Johansson i Stockholm har taget hans sag op, har millioner hørt om hans tragiske skæbne. Solveig Johansson, der er gift med maskinist Kurt Johansson, læste i 1960 om Labat i en svensk avis og skrev straks til ham. Det førte til en brevveksling mellem den svenske kvinde og den dødsdømte, der strakte sig over fire år. Sidste år forbad myndighederne i Louisiana ham at modtage flere breve fra fru Johansson. De fandt det upassende, at han korresponderede

med en hvid kvinde. Men dette forbud har kun i endnu højere grad henledt verdens opmærksomhed på Labat.

Eugene Labat sad en aften i 1950 beruset på en bar. Han blev nægtet servering af servitricen, der senere opsigte ham i hans hjem og fandt ham liggende meget beruset i sengen. Hun lagde en bøsse på hans pande, men han sag videre. Noget efter blev han arresteret, anklaget for sammen med en anden mand, Clifton Forest, at have voldtaget en hvid kvinde.

Kvinden sagde voldsmanden havde været ædre, og hun kunne ikke huske, om han havde bakkentarter — hvad Labat havde — men alligevel udtaler hun, at hun blev konfronteret med ham, at det måtte have været ham.

En Louisiana-advokat udtalte, at i hans stat behøvede man ikke at bevise en negers skyld, når han anklages for at have voldtaget en hvid kvinde. Det er ham, der må bevise sin uskyld. Labat tilstod forbrydelsen efter at være blevet

slået i 72 timer, nægtet føde i 72 timer, være blevet brændt på armen, have fået kogende vand at drikke og fået lagt stramt pres om konsolene.

Derefter begyndte den lange ventetid i dødszellen. I 1957 fik han sit sidste måltid, og hørte hvordan den elektriske stol blev varmet op. Men henrettelsen blev udsat i sidste øjeblik. Otte andre gange blev henrettelsen udsat, og Labat ventede stadig.

Hans eneste opmuntring var brevene fra fru Johansson, som han efterhånden opfattede som en nær ven.

Men selv denne opmuntring er nu blevet frataget ham. Sagen har fået en afgørende vending, efter at servitricen fra baren har fortalt, hun besøgte ham samme aften, voldsægten fandt sted. Dette har hidtil ikke været kendt. Men alligevel mener domstolene i Louisiana ikke, der er grund til at tage sagen op igen, og alle appeller har været forgyvet her.

Tankeboksen

Man hører så meget om det fuldstændte øgteskab. Det var da snart på tide, at man også så det.

★

Jeg har mange fejl. Men alle de andre har flere. I hvert fald tilsammen.

★

Det koster penge at få børn. Men man kan selvfølgelig også få dem uden.

★

Der er den ulempe ved festmiddagens lever, at de går ud over ens egen.

1910.

— Tja — selvfølgelig ka' vi lægge frakken lidt op. Men så må De undvære lommerne!